

**Šimonka Tanja művészettörténész,
a lendvai Művelődési és Promóciós Intézet igazgatójának
megnyitó beszéde**

Tisztelt közönség!

Lendváról - abból a városból, melynek lakossága alig teszi ki egy budapesti kerület negyedét - a 20. században festőművészek jelentős csoportja került ki. Valamennyien kulcsszerepet játszottak a múlt század szlovén, magyar és horvát kulturális életében. A gyökerek a 19. századba vezetnek vissza, és a 21. században is éreztetik hatásukat, hiszen néhányan még tevékenyek és alkotnak. Mellettük felnőtt a képzőművészek egy új nemzedéke is, akik nyomdokaikban haladnak. Többnyire festők és grafikusok, fiatal tervezőgrafikusok, egyetemi tanárok, de csak két szobrász akad közöttük. Az egyik Zala György, a múlt századforduló legjelentősebb és legtermékenyebb alkotója Magyarországon, aki a 20. század eleje szobrászati térképének meghatározó alakja volt. A másik, Király Ferenc, aki most itt áll Önök előtt, rendkívül gazdag életművének válogatott alkotásaival. Munkássága több mint száz, különböző méretű és anyagú műalkotást tartalmaz, emellett festményeket és grafikai munkákat is készített, melyek a szobrai mellett háttérbe szorultak, nemigen találkozhatunk velük kiállításokon. Király Ferenc rendkívül termékeny alkotói pályafutásának ívét a művész 70. születésnapjára kiadott monográfia fogja át – azt hiszem itt is alkalom nyílik ebbe betekinteni –, amelyekben különböző szerzők, művészettörténészek tárják fel Király művészetének akupunktúrás- és gócpontjait.

Az ember életének majd nyolcvan éve alatt, megannyi kellemes és kevésbé kellemes fordulópont történik. Természetesen a kellemesekre szívesebben emlékezünk. Ennek ellenére, lehet, hogy éppen a keserűbbek azok a tapasztalatok, amelyek által új felismerésekhez jutunk, vagy válasszuk a helyes irányt. Az élet sohasem fukarkodik meglepetésekben, és Király szokatlan pályakezdése csak az egyik volt a sok közül a művészet iránti elkötelezettség felismerésében. Kézügyességére, a mintázáshoz való hajlamára, valamint képzőművészeti fogékonyságára már iskolás évei alatt felfigyeltek. Útja ekkor, végzett kárpitozó inasként, a kidričevói alumíniumgyárba vezet, ahol munkába áll. Ebben a korszakban mintegy 200 festménye és rajza készült el. Még csak tizenkilenc éves, amikor beiratkozik a Ljubljana-i Iparművészeti Szakközépiskolába, és már akkor tudatosan a művészet és a szobrászat felé fordul. A Ljubljana-i, majd a szobrászati irányultságú Zágrábi Művészeti Akadémiára való beiratkozását követően, már magától értetődően haladt a kijelölt úton. Éppen a Zágrábi Akadémia, Frane Kršinič professzor tagozata, az új környezet és szemléletmód döntően befolyásolják művészetét. Ott kezdődik meg az az út, amit amerikai származású, egyetemi társával, Suzanne Moss-szal megterveztek, és amelyen ma is haladnak.

Katonaság, házasság, elhelyezkedés a Muraszombati Területi Múzeumban, és egy elhatározás, hogy visszatérnek az Amerikai Egyesült Államokba, felesége, Suzanne Király Moss hazájába. A

több hónapos tanulmányút megnevesíti, kitágítja a látókörét. Fogékonyabbá válik a másság iránt, megérik. Visszatérve a lendvai várba a képtár és múzeum létrehozásán, a nemzetközi művésztelep beindításán dolgozik, saját művészetének ápolása mellett.

Muravidék, ahová Lendva is tartozik, és ahonnan Király Ferenc származik, a szlovén földrajzban, mint szelíd, szomorkás, talán kissé sötét tájként van értelmezve. Ahogyan dr. Jože Magdič, az ugyancsak ide származó, elismert jungi pszichoanalitikus és idegyógyász is állítja: a vidék emberére a „melankolikus, horizontális mentalitás” jellemző, vagyis a természetközelséggel és a történelmi előzményekkel feltételezett viselkedési minta és vallási tolerancia.

Király Ferenc ösztönösen, már-már fizikailag érti a természetet. Érzékenyen elvonatkoztatva, kompakt és egyúttal átszellemült mintázással ragadja meg különböző anyagokban, egyaránt szuverénül. Azonban elsődleges szerelme a kő és a fa marad. A fa, annak a környezetnek az elemi része, amelyikben felnövekedett, és amelyikben ma is él. Mindennapjainak természetes része. A kő a vágy és az imádat tárgya. Közel áll hozzá a vidék egy másik attribútuma is, az agyag. Ebben elsősorban kispasztikákat alkot, és tanulmányokat készít a nagy szobraihoz. Ezeket már más anyagokban formázza meg, amelyek közül a bronz és márvány említhetők meg. „ Minden ötlet sajátos anyagot, „szertartást”, megközelítést, érzelmi viszonyulást követel meg magának.” – vallja a művész.

Végighaladva Király Ferenc alkotópályájának ívén - megállva annak időbeli állomásainál, motívumaiban, stílusában és technikai értelemben is - váltásokra, ciklusokra lehetünk figyelmesek. A méretektől és a felhasznált anyagtól eltekintve Király művészetét évtizedeken keresztül erős, élénk, meleg, lágy vonalakba öntött, szerves formák jellemzik, a figurák testiségének és teltségének hangsúlyozása, szilárdság, statikusság, lekerekítettség. Király gondolati világa a végtelenben talált otthonra, az örök életben, rügyekben, bimbókban, férfiban és nőben, a mitikus formákban, amelyek vitalitásuk és reprodukív üzenetüket illetően sem kezdetük, sem végük nincsen, hiszen eredendően végtelenek és örökkévalók. Egység ez a rétegeltben, és rétegeltség az egységben.

Király, az androgén anyagokba életet, születést, nemet, erotikát, életerőt lehel. A mitológikus történettel és mágikus üzenettel antropozófiái ismeretekre utal. Az antropozófiára, az emberi bölcsesség tudományára, amely évszázadokon, évezredekken át olyan értékeket és formákat őrzött meg, amelyek mindenkor megtalálják a helyüket a nap alatt. Ezért az sem véletlen, hogy jelentős számú műemléke díszít köztereket, főként Lendván, és más városokban is. Legyen szó dokumentum jellegű portrékról, vagy azokról, amelyek alkotói folyamatának eredeti darabjaiként jöttek létre. Ezek közül ki kell emelni a polikromatikus fából készült szobrait. Ezek a szobrok magától értetődő természetességgel illeszkednek bele a lendvai művelődési ház előterébe, melynek tervezője, Makovecz Imre hasonlóképpen e koncepcióból, antropozófiából indult ki, és hasonló formavilágot követett.

Király több mint fél évszázados pályafutása alatt szinte minden műfajban dolgozott: portrék, kis- és nagyméretű lekerekített plasztikák, domborművek, intarziák, kültéri szobrok, monumentális emlékművek és megrendelésre készült alkotások az övéi. Motívumvilágában, ahogyan már utaltunk rá, a termékenység, az örök, ősi, mitikus jelképek, a születés, férfi-nő közötti viszonyok, archetípusok, amelyek az organikus formavilágon keresztül kapnak stílusukat illetően heterogén alakokat. Az erőteljes antropo- és biomorf alakok, az évtizedeken át jelentősen absztrahálódtak, és a jelképek szintjén elbeszélő jelleget vettek fel. Semmilyen egységes esztétikai megközelítésnek sem rendelődtek alá. Éppen e szerves formavilág eredménye a különbözőség, amelyik azonban magán hordozza a szobrász sajátos kézjegyet. A művész pontos mércével állítja fel a súlypont és erővonal viszonyát, a lekerekített forma lágy átmeneteivel írja a szobrászat történetét, mely elbeszélő erejével feletébb érdekes és meghatározó.

Šimonka Tanja művészettörténész,
a lendvai Művelődési és Promóciós Intézet igazgatója

*Elhangzott 2014. június 24-én, Király Ferenc Munkácsy Mihály-díjas
muravidéki szobrászművész Titkos csodálat című kiállításának
megnyitó rendezvényén, a budapesti Forrás Galériában.*